

social

NYT FRA SFI

4 / 2015 DECEMBER

forskning

TEMA OM FOLKESKOLEN

SFi DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

Indhold

- 3 Skolelederne arbejder fokuseret med at gennemføre folkeskolereformen
- 6 Pigerne og de ældste elever er sværest at få op af stolen
- 8 Vil du klare dig godt i skolen og til fodbold – så er du forhåbentlig fra januar
- 10 De fleste elever trives med inklusion
- 12 Lærerne vurderer eleverne dårligere, end de egentlig er
- 14 Folkeskolen er på vej til at forandre sig
- 16 Social marginalisering – mere nuancerede processer på spil
- 18 Fleksjobs og løntilskudsjobs i vækst
- 19 Større tilfredshed med ressourceforløb i kommuner med særlige ressourceteams
- 20 Et nyt og anderledes Social Forskning

KRONIKKEN

social 4 / 2015 DECEMBER
forskning

SFI DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

Hertuf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Telefon 33 48 08 00
Fax 33 48 08 33
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

Social Forskning udgives af
SFI – Det Nationale Forskningscenter
for Velfærd for at orientere om
resultaterne af centrets arbejde.

REDAKTION:
Ulla Haahr (ansvarshavende)
Carsten Wulff
Mads Andersen Høg
Trine Jørgensen
Anne Marie Underbjerg

ABONNEMENT:
Social Forskning er gratis og udkom-
mer med fire ordinære numre om året.
Abonnement på de ordinære numre
kan tegnes ved henvendelse til centret
eller på www.sfi.dk. Bladet kan frit
kopieres. Elektronisk abonnement kan
tegnes på www.sfi.dk

GRAFISK DESIGN: Hedda Bank mdd
FOTOS: Colourbox
OPLAG: 5.800
ISSN-NR. 0903-7535
TRYK: Rosendahls a/s

Skolelederne arbejder fokuseret med at gennemføre folkeskolereformen

Skolelederne har gjort en kæmpe indsats for at gennemføre folkeskolereformen og få skabt fælles fodslag på skolerne. Det viser en ny rapport fra SFI om skoleledernes rolle i reformarbejdet. Den giver samtidig et billede af en broget buket af fortsatte udfordringer for skolelederne – et billede, som også Skolelederforeningen og en programleder på folkeskolereformen i en kommunal forvaltning kan nikke genkendende til.

AF JOURNALIST KIRSTEN HOLM-PETERSEN

At implementere så stor en lovgivning som folkeskolereformen er en kæmpeopgave for landets skoleledere. Den opgave har skolelederne taget på på sig, og de har desuden gjort en stor indsats for at kommunikere behovet for forandringer i folkeskolen og visionerne i reformen ud til skolernes personale og få skabt et fælles fodslag. Samtidig har de inddraget personalet i reformarbejdet.

Det viser SFI-rapporten "Skoleledelses rolle i implementeringen af folkeskolereformen", der netop er udkommet.

"Folkeskolereformens mange elementer kræver store adfærdsændringer af de involverede parter. Dertil skal lægges, at lærerne fra starten var utroligt kritiske over for ændringerne i deres arbejdstid, hvilket smittede af på deres holdning til hele reformen. Det gør lederne indsats så meget større," siger professor på SFI og projektleder på rapporten, Søren C. Winter.

Næstformanden hos Skolelederne er enig.

"Jeg kan klart genkende det billede, rapporten tegner. Skolelederne har holdt hånden under reformen. De har brugt meget tid på at inddrage medarbejderne, nedbrudt kompleksiteten, sat mål og retning. Og så har de været gode til at prøve sig frem og ikke været bange for at forandre formen undervejs," siger Jørgen Mandrup Nielsen.

At rapporten dokumenterer, at lederne har positive forventninger til reformen, overrasker ikke forskeren. Det gør til gengæld lærernes og pædagogernes syn på forandringerne.

"Jeg er overrasket over, at så mange lærere og pædagoger er enige i, at det var nødvendigt at ændre folkeskolen. De fleste

er dog stadigvæk skeptiske over for folkeskolereformen som et middel til at opnå en bedre folkeskole. Men de er blevet lidt mindre skeptiske i løbet af reformens første år, hvilket måske kan gøre det lettere at gennemføre reformen i praksis", siger Søren Winter.

PÆDAGOGISK LEDELSE MANGLER FORTSAT

Rapporten viser – som ventet – at implementeringen af reformen langt fra er tilendebragt. En af de ting, der fortsat halter, er skoleledernes rolle i det pædagogiske arbejde på skolen.

"Ifølge lovgiverne skal skoleledernes rolle i det pædagogiske arbejde ude på skolerne styrkes, men det er ikke sket på alle områder, nogle steder nærmest tværtimod. Lederne er blevet mere fraværende i klasselokalerne og giver mindre feedback til underviserne end tidligere," siger Søren Winter.

Rapporten kortlægger også en anden udfordring, nemlig at skolerne – stik imod reformens intentioner – i mindre grad fastlægger mål for skolen – fx mål for læring ift. særlige elevgrupper og trivsel blandt eleverne.

For forskeren giver det dog god mening, at lederne i startfasen har været nødt til at nedprioritere noget og opprioritere andet for overhovedet at få skoledagen til at fungere i en så omfattende forandringsperiode. Rapporten viser da også, at lederne har lagt øget vægt på at introducere underviserne for de særlige pædagogiske metoder, der ligger i reformen, fx at tydeliggøre undervisningsmålene for eleverne. Og at der har

"Skolelederne har holdt hånden under reformen. De har brugt meget tid på at inddrage medarbejderne, nedbrudt kompleksiteten, sat mål og retning."

"Kommunerne er helt legitimt blevet bedre til at sætte mål for skolerne, men ifølge skolelederne er de også begyndt at blande sig mere i, hvilke midler skolerne benytter sig af for at nå disse mål."

været øget fokus på evaluering og opfølgning på skolens resultater i forhold til eleverne, der også er vigtige reformelementer.

RAPPORTEN SKÆRPER PRAKTIKERNES OPMÆRKSOMHED

Både Skolelederforeningens næstformand, Jørgen Mandrup Nielsen, og Sorøs programleder på folkeskolereformen, Lone Nielsen, har – som repræsentanter for de interessenter, der i den kommende tid vil studere rapporten nærmere – noteret sig rapportens opråb om den manglende pædagogiske ledelse. Begge siger, at de vil tage rapportens konklusion med i det videre arbejde.

"Vi skoleledere skal tættere på kerneydelsen. Den overordnede implementering af reform-metoderne har været i fokus, men sådan må det ikke fortsætte. Vi skal tættere på lærerne og på børnenes læring. Så rapporten er et godt udgangspunkt til at få talt med vores arbejdsgivere," siger Jørgen Mandrup Nielsen.

Lignende toner lyder der fra forvaltningen i Sorø.

"Det er et opmærksomhedspunkt. Noget, vi vil tage med i det videre arbejde med skoleledelserne. Det handler også om, hvad skolelederne skal bruge deres ressourcer på, så de får tid til det, der er deres opgave i forhold til at skabe bedre resultater og bedre trivsel," siger Lone Nielsen.

Lone Nielsen peger på, at rapporten vil blive taget med i en række af de relevante fora, hvor forvaltningen og skolelederne mødes – fx de fælles skoleledermøder og dialogmøderne med de enkelte skoleledere. Og så er hun glad over rapportens ord om, at forandring tager tid. At forandrings-

processen skal finde sin egen balance, så den ikke tager alle medarbejdernes tid på bekostning af tiden med eleverne.

KOMMUNERNE INDSKRÆNKER SKOLERS HANDLEFRIHED

Folkeskolereformen tilsiger, at både kommuner og skoler skal have større handlefrihed. Inden for de nationale mål for læring og trivsel forventes kommunerne at sætte egne mål for skolerne, som så til gengæld forventes at få større frihed til at finde deres egne måder at nå målene på. Men rapporten viser, at det sidste halter. Kommunerne er helt legitimt blevet bedre til at sætte mål for skolerne, men ifølge skolelederne er de også begyndt at blande sig mere i, hvilke midler skolerne benytter sig af for at nå disse mål, både når det gælder personaleledelse og undervisningsindhold.

"Her lever en række af kommunerne tilsyneladende ikke helt op til reformen. Det gælder også for den halvdel af kommunerne, der endnu ikke har fastsat mål for skolerne i deres område," siger Søren Winter.

I Sorø er programleder Lone Nielsen nysgerrig på, om kommunens skoleledere har den samme opfattelse som lederne i rapporten.

"Men der er sket et skifte. Jeg oplever, at vores skoleledere er glade for det, vi i forvaltningen kommer med. Men måske kan de på samme tid føle, at deres råderum er blevet mindre. Det er helt klart et af de områder, vi nu skal ind og kigge på fremadrettet," siger Lone Nielsen.

Ikke overraskende opfatter Skolelederens næstformand, Jørgen Mandrup Nielsen, netop den manglende autonomi på

skolen som et "kæmpe opmærksomhedspunkt". Samtidig er det netop sådanne resultater, der får ham til at klappe i hænderne over rapporten og den øvrige følgeforskning, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling har sat i gang i forhold til folkeskolereformen.

"Rapporten giver os et godt fundament. Nu er problematikkerne registreret, og meldingerne fra skolelederne kan ikke længere bare afvises som, at 'det er noget, der sker i nabokommunen,'" siger Skolelederforeningens næstformand.

TILLID OG KOMPETENCER

Rapporten peger helt entydigt på udfordring ift. både ledernes og lærernes kompetencer. Både lederne og underviserne har i 2015 kun i nogen grad følt sig rustet til de opgaver, der følger med reformen.

På ledersiden kan Lone Nielsen nikke genkendende til resultaterne.

"Alle vores skoleledere har diplomuddannelse i ledelse, så de har forudsætninger for at arbejde med forandring. Men vores ledere efterlyser kompetencer i forhold til at arbejde med elevcentreret ledelse og generel pædagogisk ledelse. Så der er brug for at arbejde videre, selv om vi har arbejdet med udvikling i den samlede skoleledergruppe de sidste 18 måneder. Vi er bare nødt til at tage det skridt for skridt. Det tager tid, og det skal vi huske i det her arbejde," siger Lone Nielsen.

Herudover ligger der nogle budskaber i rapporten, der kan synes paradoksale. På den ene side har skolelederne tillid til, at lærerne gør deres bedste for at implementere reformen. "Meget høj tillid" endda.

Men samtidig påpeges det i rapporten, at et kraftigt stigende mindretal af lederne siger, at manglen på kvalifikationer hos lærerne hæmmer kvaliteten af undervisningen i øjeblikket.

"En tolkning af dette er, at alle lærere efter reformen skal have nye kompetencer, bl.a. linjefagskompetence i alle de fag, de underviser i, og det kan de jo ikke få på en gang. Derfor er det meget naturligt, at kompetenceudviklingen ikke er fuldt på plads endnu," siger Søren Winter.

HJERTESUK OG ROS TIL FORSKNINGEN

Lone Nielsen har fundet mange brugbare konklusioner i rapporten og kalder den "et rigtigt arbejde". Men der er én ting, hun for-gæves har ledt efter.

"Jeg ville rigtig gerne have haft nogle bud på, hvad skolelederne efterspørger. Hvad der kunne hjælpe dem. Når de nu arbejder så meget, og udfører så mange opgaver. Hvad er det så helt præcist for behov, de har. Det mangler jeg," siger hun.

Ovre hos skolelederne glæder Jørgen Mandrup Nielsen sig. Ikke bare over alle delresultaterne og alt det, der skal arbejdes videre med fra rapporten. Men også over det faktum, at der nu er så meget forskning, og at der kommer mere.

"Det er helt unikt. Jeg har ventet på det her forskning i 30 år. Jeg synes, det er så brugbart," siger Jørgen Mandrup Nielsen.

SFI-rapport 15:40. Mikkel Giver Kjer, Siddhartha Baviskar, Søren C. Winter: Skoleledelse i folkeskolereformens første år – en kortlægning. Rapporten kan downloades via sfi.dk.

Pigerne og de ældste elever er sværest at få op af stolen

Oliver – og særligt Mira – fra 9. klasse skal op af stolen og røre sig noget mere i løbet af en skoledag. Med den nye skolereform skal der nemlig større fokus på fysisk aktivitet i skolen. Reformens mål er, at eleverne i gennemsnit skal bevæge sig 45 min. i løbet af en almindelig skoledag, og det gælder for alle klassetrin. Et år efter at reformen er trådt i kraft, er der et stykke vej igen – især for pigerne på de ældste klassetrin.

AF ANNE MARIE UNDERBJERG

SFI har netop udgivet den første måling af folkeskoleelevernes oplevelse af skoledagen, som den så ud et lille års tid efter folkeskolereformen. Rapporten er del af et større evaluerings- og følgeforskningsprogram om reformen, igangsæt af det daværende Undervisningsministerium. Reformens mål om mere motion og bevægelse i løbet af skoledagen skal der arbejdes differentieret med, viser den nye undersø-

gelse, for der er stor forskel på, hvor meget eleverne rører sig.

DE ÆLDSTE ELEVER ER SVÆREST AT FÅ OP AF STOLEN

Alder betyder en hel del for, hvor meget eleverne er fysisk aktive i skolen. Jo ældre eleverne er, desto mindre fysisk aktive er de i løbet af en almindelig skoledag. Det kan der være flere grunde til, mener seniorfor-

”Det er meget interessant, at de køns- og aldersforskelle, vi finder i forhold til, hvor meget eleverne bevæger sig i skolen, stort set ikke findes i fritiden.”

sker Chantal Pohl Nielsen, der er en af de forskere, der har stået for undersøgelsen:

”Det er måske knap så lige til at inkorporere fysisk aktivitet som en del af den faglige undervisning i de ældste klassetrin. I de små klasser kan man fx hoppe et regnestykke – det skal nok gøres på en lidt anden måde for at være meningsfyldt i undervisningen af de større elever.”

Forskellen kan også skyldes, at de ældste elever bliver inde i frikvartererne, og derfor ikke får sig rørt så meget som de mindre elever. I undersøgelsen skelnes der ikke mellem, hvor stor en del af den fysiske aktivitet der foregår i selve undervisningen, og hvad der foregår i frikvarterene. Det vil forskeren gerne have uddybet i den næste rapport: ”Det er formentlig et element af begge dele. Næste gang vil vi gerne spørge eleverne om hvor meget de bevæger sig i løbet af selve undervisningen og hvor meget det sker i frikvartererne. Så kan vi sige noget mere præcist om, hvad der er lærerstyrede aktiviteter, og hvad der sker på eget initiativ i pauserne,” siger Chantal Pohl Nielsen.

PIGERNE EFTER DRENGENE – I SKOLEN, MEN IKKE I FRITIDEN

Der er også forskel på kønnene. Drengene er mere fysisk aktive end pigerne, og kønsforskellen øges med alderen. I 9. klasse er over halvdelen af pigerne fysisk aktive i mindre end et kvarter om dagen i skoletiden – det samme gør sig kun gældende for 36 pct. af drengene i 9. klasse.

Eleverne er generelt noget mere aktive i deres fritid, og der er ikke de samme alders- og kønsforskelle, som man umiddelbart ser

i skolen. ”Det er meget interessant, at de køns- og aldersforskelle, vi finder ift., hvor meget eleverne bevæger sig i skolen, stort set ikke findes i fritiden,” mener forskeren. ”Derudover kan vi også se, at de elever, der godt kan lide at være fysisk aktive i skolen, også godt kan lide at være mere aktive i fritiden. Det er derfor vigtigt, at man på skolerne gør noget ud af, at det bliver sjovt og engagerende at være fysisk aktiv – især på de ældste klassetrin og især for pigerne,” mener Chantal Pohl Nielsen.

EN LILLE GRUPPE KRÆVER SÆRLIG OPMÆRKSOMHED

Undersøgelsen viser også, at der er en mindre gruppe, som er meget fysisk inaktive både i skolen og i fritiden. Det er samtidig elever, som ikke trives særligt godt, og som heller ikke er særligt fagligt interesserede. I den gruppe er der i øvrigt relativt mange piger, elever med anden etnisk baggrund og elever, der ikke bor sammen med begge deres forældre. Det er en lille gruppe, som det er værd at være særlig opmærksom på, når der skal mere fysisk aktivitet på skole-skemaet, mener Chantal Pohl Nielsen.

SFI-rapport 15:36. Chantal Pohl Nielsen, Anne Toft Hansen, Vibeke Myrup Jensen, Kasper Skou Arendt: Folkeskolereformen – beskrivelse af 2. dataindsamling blandt elever. Rapporten kan downloades via sfi.dk.

Vil du klare dig godt i skolen og til fodbold – så er du forhåbentlig fra januar

Børn, der er født tidligt på året, er typisk blandt de bedste i klassen og til idræt. De yngste halter efter et langt stykke tid ind i skolegangen, viser ny SFI-forskning. Og det kan have konsekvenser, når modenhed og talent forveksles.

AF MICHAEL ØRTZ CHRISTIANSEN

Det danske skolesystem gør det muligt at udskyde eller fremskynde skolestart og dermed afvige fra reglen om, at et barn skal starte i skole det år, hvor det fylder 6 år. Langt de fleste vælger at følge normen, mens 10-15 procent af en årgang starter i skole et år senere. 2-3 procent starter i skole et år tidligere. Det viser en ny undersøgelse fra SFI.

Men hvilken betydning har den alder, som barnet har ved indgangen til et langt liv på skolebænken?

"De børn, der er ældre ved skolestart, fordi de er født i starten af året, klarer sig signifikant bedre i de nationale test i de mindste klassetrin, og de udviser også færre adfærdsvanskeligheder ved 7- og 11-års alderen end dem, der er født i slutningen af året," siger Hans Henrik Sievertsen, der er forsker ved SFI og står bag SFI-rapporten "En god start. Betydningen af alder ved skolestart for barnets udvikling".

EFFEKTERNE AFTAGER

Hans Henrik Sievertsen har sammenlignet resultater fra skolebørn, der er født i januar, med resultater fra skolebørn, der er født i december, vel at mærke fra samme klassetrin. Og her er konklusionen altså, at førstnævnte og -fødte klarer sig signifikant bedre.

Effekterne af en senere skolestart på skolepræstationerne er dog aftaget efter fjerde klassetrin og forsvinder i løbet af de ældste klassetrin i grundskolen.

En gennemgang af forskningsresultater viser også, at der er meget små eller ikke eksisterende effekter på senere uddannelse og livstidsindkomst.

SAMMENHÆNG MELLEML FØDSELSMÅNED OG SUCCES PÅ BANEN

Det er ikke kun i skolen, man kan spore effekter af alder på en årgang. Også i sport er der en tendens til, at de børn og unge, der er født tidligt på året, klarer sig bedre.

Da Daniel Agger i 2012 blev kåret som årets fodboldspiller i Danmark, var det første gang i 36 år, at årets spiller var født i december. Det kan sagtens være en tilfældighed, men det er næppe en tilfældighed, at næsten hver anden spiller i Danmarks aktuelle U16-trup er født i årets første tre måneder.

Da den tyske avis Die Zeit i 2013 gennemgik profilerne for 170 ungdomslandsholdsspillere i Tyskland, var konklusionen den samme: Næsten hver anden er født i årets tre første måneder. Sammenhængen mellem fødselsmåned og succes i sport er mest kendt fra Malcom Gladwells bestseller Outliers fra 2008, hvor han viser, at i canadisk eliteishockey er 40 procent af spillerne født i årets første tre måneder, og 10 procent i årets sidste tre måneder.

TALENT ELLER FYSIK?

Denne sammenhæng skyldes ikke astrologiske forklaringer, men den måde, vi rekrutterer talenter på.

I fodbold spiller børn sammen med dem, der er født i samme kalenderår. Et barn, der er født i januar, vil derfor være næsten et år ældre end barnet, der er født i december, og for fodboldtræneren kan det være vanskeligt at skelne mellem talent og den fysiske fordel af at være ældre.

Januar-børnene har derfor større sandsynlighed for at blive udtaget til talenthold,

"Børn, der er født i januar og derfor er blandt de ældste ved skolestart, klarer sig bedre i de første klassetrin og har færre hyperaktivitetsvanskeligheder."

hvor de spiller flere kampe, og de får mere og bedre træning. Når de har nået en alder, hvor et års aldersforskel ikke har den store betydning, kan de mange års ekstra træning og kampe betyde forskellen på, om de kommer på landsholdet eller ej.

ER DET GAVNLIGT AT ÆNDRE SKOLESTARTSALDEREN?

Med forskningsresultaterne in mente vil det være oplagt at spørge, om det vil gavne børnene at ændre på reglen om, at de skal starte i skole det år, de fylder 6 år.

Men diskussionen om barnets optimale skolestartsalder handler også om barnets individuelle modenhed – lige så vel som det handler om barnets alder i forhold til klassekammeraterne.

"Størstedelen af den samfundsvidenskabelige forskning om betydningen af skole-

startsalder kan ikke skelne mellem de to effekter. Hvis man fra politisk side ønsker at hæve eller sænke skolestartsalderen, så kræver det viden om betydningen af barnets individuelle modenhed: Kan et 5-årigt barn starte i skole?," spørger Hans Henrik Sievertsen.

Det vil – understreger SFI-forskeren – ikke påvirke barnets alder i forhold til klassekammeraterne, da dem, der er født i januar, fortsat vil være næsten et år ældre end dem, der er født i december.

"Vi ved dog, at den måde, som vi har indrettet skolesystemet på, gør, at børn, der er født i januar og derfor er blandt de ældste ved skolestart, klarer sig bedre i de første klassetrin og har færre hyperaktivitetsvanskeligheder. Det er vigtigt, at skoler er parate til at håndtere dette," siger Hans Henrik Sievertsen.

De fleste elever trives med inklusion

AF TRINE JØRGENSEN

I starten af november udgav SFI det andet statusnotat i det 3-årige forskningsprojekt "Inklusionspanelet", hvis formål er at indsamle og udbrede viden om inklusion af elever med særlige behov i folkeskolens almindelige klasser. Seniorforsker Chantal Pohl Nielsen fortæller her om projektets foreløbige konklusioner.

Chantal Pohl Nielsen, I har siden starten af 2014 gennemført tre spørgeskemaundersøgelser blandt elever i folkeskolen om, hvordan de oplever omstillingen til øget inklusion. Hvad viser de foreløbige resultater?

"De viser helt overordnet, at de fleste elever er glade for at gå i skole. I spørgeskemaerne spørger vi både til elevernes trivsel og til deres faglige deltagelse, og de fleste svar viser, at eleverne tager aktivt del i skolens fællesskab, både fagligt og socialt. De oplever også, at de både selv trives, og at de behandler hinanden godt i klassen. Og ser vi på udviklingen fra den første måling i januar 2014 til den seneste i foråret 2015, ligger svarene nogenlunde stabilt uden de store udsving."

Undersøgelsen omfatter jo både elever, som hele tiden har gået i almindelige klasser, og elever, der selv oplyser, at de er blevet tilbageført fra specialundervisning. Kan I se nogen forskel på de to gruppers trivsel og faglige deltagelse?

"Ja, undersøgelsen bygger jo på elevernes egne oplysninger om, hvorvidt de fx er tilbageførte eller modtager støtte i undervisningen. Og her viser svarene, at de elever, der selv fortæller, at de er flyttet fra et specialundervisningstilbud ind i den almindelige undervisning, har det lidt sværere end deres klassekammerater. Selvom vi kan se nogle tegn på, at flere i denne gruppe trives bedre nu, end de gjorde ved den første måling i starten af 2014, så deltager de i gennemsnit mindre i skolen end de øvrige

elever. Det gælder både, når vi ser på det faglige og på det sociale."

I undersøgelsen ser I også på elevernes familiebaggrund – fx om de lever i en kernefamilie, hvilken uddannelse deres forældre har osv. Har nogle af de faktorer betydning for eleverne i skolen?

"Nej, ikke meget. Det overordnede billede er, at forskellene er ganske små, når man opdeler eleverne efter familiebaggrund. På den måde viser tallene faktisk, at vi har en ret homogen folkeskole, hvor de fleste elever på tværs af grupperingerne oplever at være en del af fællesskabet og er glade for det – selvom vi som sagt ser, at en mindre del hverken trives eller deltager aktivt i skolen."

De elever, der deltager i undersøgelsen, gik i 5. og 7. klasse, da projektet startede i 2014, og vil så gå i 7. og 9. klasse, når det slutter i 2016. Hvordan ved I, at den udvikling, der ses på de 3 år, skyldes omstillingen til øget inklusion?

"Det kan vi heller ikke være sikre på. Eleverne har også oplevet indførelsen af skoleloven sidste år, og alene deres alder har også betydning for, hvordan de trives og arbejder i skolen. Men vi kan se nogle systematiske forskelle mellem hovedparten af eleverne på den ene side og nogle særlige elevgrupper på den anden, nemlig dem, der selv fortæller, at de er tilbageførte eller modtager støtte i undervisningen – og det peger på vigtigheden af at få sikret, at også de grupper oplever sig selv som en del af skolens fællesskab."

"De fleste svar viser, at eleverne tager aktivt del i skolens fællesskab, både fagligt og socialt."

SFI-notat. Christiane Præstgaard Christensen, Chantal Pohl Nielsen: Inklusionspanelet – statusnotat 2. Et forskningsprojekt om inklusion af elever med særlige behov i den almindelige undervisning. Notatet kan downloades via sfi.dk.

Lærerne vurderer eleverne dårligere, end de egentlig er

Nogle grupper scorer systematisk lavere i standpunktskarakteren, end de gør ved eksamener, viser stort SFI-studie. Det på trods af, at begge karakterer skal være en vurdering af det faglige niveau hos folkeskoleeleverne.

AF MICHAEL ØRTZ CHRISTIANSEN

Hvis drenge og især drenge fra hjem, hvor forældrene har en kort eller ingen uddannelse, føler sig en smule snydt, når de i slutningen af deres skoletid får tildelt standpunktskarakterer, så har de måske en god grund til det.

Et stort SFI-studie viser, at nogle grupper i gennemsnit får lavere standpunktskarakterer end eksamenskarakterer. Studiet er baseret på data fra 400.000 elever fra både privat- og folkeskole, der mellem

2005 og 2011 gik ud af 9. klasse. Resultaterne er beskrevet i en videnskabelig artikel, der udkom i oktober i tidsskriftet *Economics of Education Review*.

"Nogle grupper får en systematisk dårligere bedømmelse, når det kun er læreren, der bedømmer," konstaterer seniorforsker Beatrice Schindler Rangvid, der står bag undersøgelsen, og uddyber:

"Drenge, etniske minoriteter og elever fra ikke så veluddannede hjem klarer sig i gen-

nemsnit dårligere, når de bliver bedømt af deres lærere med standpunktskarakterer, end hvis de går til eksamen og får en mere objektiv bedømmelse".

FALDER EN HALV KARAKTER

For eksempel får elever med indvandrerbaggrund, som scorer et 7-tal ved eksamen, kun et gennemsnit på 6,51 i standpunktskarakter, og drenge, der får 7 til eksamen, bliver i gennemsnit bedømt af læreren til

”Drengene, etniske minoriteter og elever fra ikke så veluddannede hjem klarer sig i gennemsnit dårligere, når de bliver bedømt af deres lærere, end hvis de går til eksamen.”

at have et fagligt niveau svarende til standpunktskarakteren 6,61.

Lærerne bedømmer generelt eleverne lidt hårdere, end de viser sig berettiget til ved eksamen. Samlet set får de elever, der scorer et 7-tal til eksamen, et gennemsnit på 6,86 i standpunktskarakter.

Børn af højtuddannede forældre og piger trækker generelt standpunktsgennemsnittet en smule op, da de i gennemsnit bliver bedømt henholdsvis 0,37 og 0,09 højere end det 7-tal, de præsterer til eksamen, altså et gennemsnit i standpunktskarakterer på 7,37 og 7,09.

SKAL GIVE ET ØJEBLIKSBILLEDE AF DET FAGLIGE NIVEAU

Nogle grupper klarer sig altså bedre i eksamensopgaverne, end når læreren vurderer deres faglige færdigheder. Og det kan undre, når ”det ifølge folkeskoleloven er meningen, at standpunktskarakterer og eksamenskarakterer skal bedømme de samme faglige færdigheder,” siger Beatrice Schindler Rangvid.

På Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestillings hjemmeside kan man om standpunktskarakterer læse, at bredere hensyn, som for eksempel elevens arbejdsindsats eller opførsel i klassefællesskabet, som udgangspunkt ikke kan indgå i grundlaget for karaktergivning. Og standpunktskarakteren skal således give et øjebliksbillede af elevens faglige niveau, lyder det.

HAR BETYDNING FOR UDDANNELSESVALG

Hvilke konsekvenser har det så på længere sigt, at der er den systematiske forskel,

som det omfattende datamateriale viser?

”Når man får dårligere karakterer i grundskolen, så vælger man også nogle mindre ambitiøse uddannelser efter 9. klasse,” siger Beatrice Schindler Rangvid.

Hvis eleverne kender deres eksamenskarakterer allerede, når de skal træffe uddannelsesvalget, og derfor er bevidste om, at de ligger fagligt højere, end læreren bedømmer dem, så vil de gå efter mere ambitiøse uddannelser, pointerer seniorforskeren.

FORVÆRRES OVER TID

Forskellen er altså med til at begrænse de elevgrupper, som bliver bedømt dårligere, end deres faglige niveau ifølge eksamensopgaverne egentlig er.

Og – pointerer Beatrice Schindler Rangvid – den negative proces starter før afgangseksamen.

”Det er sandsynligvis noget, der akkumulerer sig over tid, og hvis eleverne fra starten kun får lærerbedømmelser, hvor de bedømmes dårligere, end hvis de var blevet objektivt bedømt, så kan man forestille sig, at det også betyder noget for deres motivation for at lære,” siger seniorforskeren og understreger, at netop den del ikke er undersøgt i den videnskabelige artikel.

Beatrice Schindler Rangvid: ”Systematic differences across evaluation schemes and educational choice”. Education of Economics Review 48 (2015) 41-55.

Folkeskolen er på vej til at forandre sig

AF ELLEN TRANE NØRBY, MINISTER FOR BØRN, UNDERVISNING OG LIGESTILLING

Når vi taler om, hvordan det går med folkeskolereformen, skal vi huske på hele årsagen til, at den tidligere regering sammen med et bredt flertal vedtog den: På hver årgang er der tusindevis af børn, som vi taber. 15 til 17 procent kommer ud af skolen uden at kunne regne, skrive og læse på et basalt niveau. Det er børn, som går en svær fremtid i møde i et land, hvor vi ellers bryster os af at give lige muligheder til alle. Det kunne og kan vi ikke bare ignorere.

Vi skal have en folkeskole, hvor fagligheden er i top. Hvor børn trives, og hvor alle bliver udfordret på hvert deres niveau. Det er den eneste måde, vi kan give alle friheden til at vælge, hvordan de vil indrette deres tilværelse. Den negative sociale arv er fortsat en pinefuld og tydelig realitet i Danmark. Før reformen var der store geografiske forskelle i timetal og læring, hvilket ikke gav alle børn lige gode uddannelseskort på hånden. Samtidig var vi ikke gode nok til hverken at udfordre de dygtigste eller sikre, at de svage stillede ikke blev hægtet af. Derfor besluttede vi, at folkeskolen skulle forandre sig.

Nu står vi så her. Næsten halvandet år inde i reformen. Går det, som det skal? Langt fra alle steder. Er skoledagenes længde et problem? Nogle steder. Er alle elementer fuldt indfaset? Langt fra. Der er problemer, vi skal tage hånd om. Men så store omstillinger tager tid, og det er derfor, vi følger hele processen meget tæt. Vi har netop offentliggjort de første resultater af følgeforskningsprogrammet, der skal følge implementeringen af folkeskolereformen.

Kigger vi på rapporternes resultater, er de egentligt ikke overraskende. Der er både

en række ting, der fungerer, og en række ting, der ikke fungerer. Andet kunne man ikke forvente. Vi skal være realistiske og indstille os på, at vi først kommer til at se resultaterne af reformen i løbet af de kommende år. Erfaringer fra andre lande viser også, at så store reformer tager en årrække at implementere. Det kræver tålmodighed fra alle sider. Der vil være frustrationer og problemer undervejs. Medarbejdere bliver overvældede og frustrerede over forandringerne. Det ser vi blandt lærerne mange steder. Men hvis forandring ikke må være svær, ville vi aldrig kunne ændre noget.

Følgeforskningsrapporterne er ikke en status på, om indholdet i reformen holder. Det er grundlæggende en status på, hvor langt vi er med implementeringen. Derfor skal vi også dreje debatten fra, om der overhovedet er grund til at gennemføre reformen, til at tage debatten om, hvordan vi får den til at fungere ude på skolerne. Jeg tror, de fleste har både ideer og fornemmelser af, hvor der kunne justeres eller ændres, men følgeforskningen understreger også, at der er store forskelle landet over. Derfor skal man også overveje grundigt, om ændringerne er så vigtige, at der igen skal kastes nye bolde op i luften overalt, eller om vi ikke med en vis form for ro og større frihed til at finde lokale løsninger kan nå længere.

Følgeforskningsprogrammet giver os et fælles vidensgrundlag for, hvordan vi skaber en god skole. Vi skylder elever, forældre, medarbejdere og ledere i folkeskolen, at vi står på den bedst mulige viden, når vi drøfter, hvordan det går med at gennemføre reformen. Jeg synes, det er positivt,

"Følgeforskningsprogrammet giver os et fælles vidensgrundlag for, hvordan vi skaber en god skole."

at alle parter i det nye Kvalitetsforum for Folkeskolen har givet hånd på, at vi anvender følgeforskningen som fælles udgangspunkt. Vi forpligter os til at dykke ned i hvert enkelt resultat af rapporterne for at finde ud af, hvordan vi sammen løser udfordringerne og videreformidler erfaringer fra de ting, der fungerer.

ELEVERNE OPLEVER FORSKELLIGE VERSIONER AF REFORMEN

Lad os starte hos dem, det hele i sidste ende handler om, nemlig eleverne. Rapporterne konkluderer, at eleverne har det godt i skolen. Men de oplever forskellige versioner af reformen. Den åbne skole, lektiehjælp, faglig fordybelse og bevægelse er ikke for alle elever en fast del af skoledagen. Derfor er det heller ikke så underligt, at vi fra nogle elever hører, at de længere dage bare byder på mere af det, de kendte til i forvejen. Og det var ikke meningen. Meningen var en mere varieret undervisning af bedre kvalitet.

Vi skal alle løfte i flok. Det kan vi blandt andet gennem det nye Kvalitetsforum for Folkeskolen. Stridsøksen, som i den grad har været fremme de seneste år, skal begraves. Kommuner, lærere, pædagoger, forældre og elever og vi politikere skal arbejde sammen på en forpligtende måde. I kvalitetsforummet kan folkeskolens parter både komme med forslag til mig og til folkeskoleforligskredsen om folkeskolens udvikling. På den måde sikrer vi en samtale, der fører til andet og mere end mere snak. Vi skal handle med konkrete tiltag, der gør hverdagen nemmere for skolerne og kommunerne. Forsøget med konfirmationsfor-

beredelse, hvor eleverne fritages for to timer af den understøttende undervisning i 7. eller 8. klasse, er et eksempel på konkret handling.

MEDARBEJDERE TROR PÅ REFORMEN, MEN MANGLER TID

Kvalitetsforummet skal også tænke over, hvordan opgaven kan blive nemmere for lærerne og pædagogerne. Selv om rapporterne peger på, at lærere og pædagoger har stigende tiltro til, at reformen giver en bedre skole, vidner de også om, at det har været et turbulent første år. Mange pædagoger og lærere siger, at der ikke er sammenhængende forberedelsestid nok, og at det kniber med det tværgående samarbejde mellem personalet. Samtidig oplever de, at flere dele af reformen har været så uklart defineret, at de skal opfinde den dybe tallerken selv.

Den usikkerhed skal vi tage alvorligt. Lærerne og pædagogerne har brug for inspiration til, hvordan de skal få eleverne til at bevæge sig mere, samtidig med at det spiller sammen med læringen – eller hvordan de opbygger et godt samarbejde med den lokale smed, medicinalvirksomhed eller fodboldklub. Heldigvis er der ifølge rapporterne allerede en del skoler, der har gode erfaringer, som de resterende skoler kan trække på.

Vi skal udnytte, at nogle skoler er længe end andre med de forskellige elementer. Måske har en skole i Sønderjylland knækket koden på noget, som skolen på Fyn ikke kan – og omvendt. Det handler ganske enkelt om lokal kapacitetsopbygning. Ministeriet støtter den opbygning blandt andet gennem læringskonsulenter, forsøgs- og udviklingsarbejde, målrettede puljer og skræddersyede data. Lærerne og pædagogerne skal også efteruddannes. Lige nu har kommuner og skoler ikke brugt så meget af den såkaldte efteruddannelsesmilliard, som det var forventet. Her skal man lokalt finde løsninger, der giver medarbejderne mulighed for at få udbygget deres kompetencer.

Grundlæggende handler det dog om lokal frihed. Det er en stor lokal opgave at løfte reformen. Folkeskolen skal ikke være den samme over hele landet. Den gode løsning for en skole i København er ikke nødvendigvis en god løsning for landsbyskolen i Hylke. Derfor skal der også være plads til, at man tager reformen i etaper.

Lokal udvikling forudsætter til tider også udvidet lokal frihed. Derfor kan kommuner-

ne ansøge om lokale forsøg, der ligger ud over folkeskolelovens mange frihedsgrader. Jeg har som minister valgt at bakke op. For lokalt engagement og ideer, der får lov til at blomstre, er en vigtig del af at skabe en stærk lokal skole. Jeg har eksempelvis godkendt Lolland Kommunes forsøg med karakterer i 7. klasse for at gøre eleverne uddannelsesparate. Så hvis kommuner og skoler brænder inde med gode ideer og ønsker, så henvend jer.

SKOLELEDERNE SKAL HAVE MULIGHED FOR AT LEDE

Skolereformen betyder også et styrket lokalt ansvar, hvor skolelederne skal have frihed til og dermed tage ansvar for at sætte kursen. Ifølge rapporterne er det også netop, hvad skolelederne har gjort det første år. Skolelederne har derfor også stor tiltro til, at reformen med tiden vil give en bedre skole.

Men skolelederne oplever stik imod hensigten ikke, at de har fået større indflydelse på driften af deres skole. De bruger tid på administration og afrapportering på grund af stigende styring fra kommunerne. Noget tyder derfor på, at kommunerne og skolelederne skal afklare, hvordan de i samarbejde sikrer, at den lokale handlfrihed, som reformen lægger op til, ikke stopper på kommunkontoret.

Folkeskolen drives af kommunerne. Det forpligter. For skoleledernes, lærernes, pædagogernes, elevernes og forældrenes udsagn er udtryk for, at der er reelle problemer flere steder, som kommunerne bliver nødt til at tage hånd om. Hvis skolerne skal få den ro, de har brug for, skal kommunerne være tydelige overfor både elever, forældre og personale om, hvad de selv og skolerne arbejder med. Kommunerne skal også blive bedre til at invitere elever og forældre med til bords, så de bliver en del af arbejdet og tager ejerskab til forandringerne.

Jeg vil opfordre alle i og omkring folkeskolen til at gribe løsningerne for at skabe en stærk og stolt folkeskole. Folkeskolen er nemlig den vigtigste institution i vores samfund. I folkeskolen lægges grundstenene til morgendagens samfund. Her får børn og unge nøglen til at nå den fremtid, de drømmer om.

Social marginalisering – mere nuancerede processer på spil

Kun knapt halvdelen af alle unge med misbrug, hjemløshed og psykisk sygdom kommer fra familier, hvor forældrene også har haft sådanne udfordringer. Resten har forældre, der ikke har oplevet noget tilsvarende, viser en ny SFI-undersøgelse. Tallene understøtter en fornemmelse hos både personlig vejleder i Københavns Kommune, Morten Andersen, og udviklingskonsulent Lotte Rahbek-Slott i Faxe Kommune. Mere overraskede er de to kommunale praktikere over den geografiske fordeling af udsatte unge.

AF JOURNALIST KIRSTEN HOLM-PETERSEN

En omfattende registeranalyse fra SFI viser for første gang, hvad mange forskere har talt om i en årrække. Nemlig at begrebet "social arv" indeholder en automatik, der ikke er holdt i i virkeligheden. Analysen giver samtidig et væld af nye informationer om socialt marginaliserede grupper, risikoindikatorer og mønstre, ligesom forskerne har talt med en række praktikere om deres forforståelse af, hvilken rolle familiebaggrunden spiller for de udsatte unge, de møder i deres arbejde.

Analysens hovedkonklusion retter sig mod den lille gruppe af unge mellem 18 og 24 år – cirka 2,0 procent af kvinderne og 3,4 procent af mændene – der kan karakteriseres som socialt marginaliserede. Overraskende for forskerne bag analysen har kun knapt halvdelen af dem forældre, der er registreret med 1 af de 4 risikoindikatorer: psykisk sygdom, misbrug, hjemløshed eller fængselsophold. Modsat har således lidt over halvdelen af de marginaliserede unge forældre, der ikke er registreret på nogle af disse såkaldte risikoindikatorer.

"Tallene viser, at der ikke er den automatik i forhold til unge og marginalisering, der ligger bag begrebet om social arv. I fremtiden skal vi nok bruge begrebet noget mere varsomt", siger hovedforskeren bag analysen, Lars Benjaminsen.

PRAKTIKERNES FORFORSTÅELSE

Det er ikke bare forskerne selv, der måske skal være mere varsomme. SFI har interviewet 23 praktikere i den kommunale, sociale sektor til undersøgelsen. Mange af dem forbinder fortsat risikoen for social marginalisering med unge fra socialt udsatte familier.

'En tung social arv' er et begreb, man ifølge rapporten ofte støder på i praksis.

Andre praktikere i undersøgelsen har øje for, at der fx er unge, hvor psykisk sygdom bryder ud, eller som udvikler misbrug, uden at der er særlige forhold i familien, der kan forklare dette. At årsagssammenhængene er knapt så éntydige.

En holdning, der deles af Lotte Rahbek-Slott, der arbejder i Center for Familie, Social & Beskæftigelse.

"Jeg bruger ikke udtrykket 'social arv' mere. Det er lidt for deterministisk, man kan næsten se den tunge arv tynde på skuldrene. Jeg siger 'udsatte', det beskriver, at et menneske har slået et sving ud i yderkanten, og at mennesket kan hjælpes tilbage igen med de rette indsatser", siger hun.

Rapportens meldinger på dette felt er direkte anvendelige i Faxe, hvor man lige nu er ved at styrke hele den tidlige, tværfaglige indsats.

"I forbindelse med den nye indsats skal jeg have dette italesat igen. At problemer kan opstå i alle familier. Nu har jeg solide resultater at tale ud fra over for de medarbejdere, der måske hænger lidt i den gamle forforståelse", siger Lotte Rahbek-Slott.

Morten Andersen arbejder som personlig vejleder i Borgercenter Voksne i Socialforvaltningen i Københavns Kommune med en broget skare af unge med komplekse problemer ud over ledighed. Heller ikke han bryder sig om udtrykket 'social arv'. Han er glad for at få frisket sin samfundsmæssige viden op med nye tal og siger, at rapporten er god at have med sig i mødet med de unge.

"Jeg tænker fx på en ung pige fra et belastede kvarter i byen. Hun siger selv, at det er

"Tallene viser, at der ikke er den automatik i forhold til unge og marginalisering, der ligger bag begrebet om social arv. I fremtiden skal vi nok bruge begrebet noget mere varsomt."

en selvfølghed, at hun er havnet i misbrug og uhensigtsmæssige problemer. Der kan jeg nu vise hende, at det er det ikke", siger Morten Andersen.

EN GOD OG EN DÅRLIG NYHED

Lars Benjaminsen fra SFI vil ikke smide begrebet om social arv helt på porten. Det skyldes det faktum, at analysen også samtidig afdækker, at børn og unge har en større risiko for at blive socialt marginaliseret, hvis forældrene bakser med misbrug, hjemløshed, psykisk sygdom eller en fængselsdom – og at denne risiko stiger, jo flere af disse problemer, forældrene har inde på livet. Afhængigt af, hvordan man tolker tallene, ligger der både en god og en dårlig nyhed i dem.

"Den dårlige 'nyhed' er selvfølgelig, at hvis forældrene er udfordret på mange områder, så vil 10-15 procent af de unge selv blive socialt marginaliserede. Men den gode nyhed er, at langt hovedparten ikke bliver det", siger Lars Benjaminsen.

Til sammenligning er det i runde tal kun 2 procent af unge fra såkaldt velfungerende familier, der bliver marginaliseret. Derfor peger Lars Benjaminsen og SFI-rapporten på begrebet 'chanceulighed' som et mere dækkende begreb for den større risiko, man har for marginalisering, hvis man kommer fra en belastet baggrund.

DYNAMISKE PROCESSER

14 procent af alle voksne mænd og 10 procent af kvinderne har på et tidspunkt haft 1 af de 4 risikoindikatorer inde på livet. Men det at have været eller være psykisk syg eller have siddet i fængsel er ikke nok til at blive karakteriseret som socialt marginaliseret. SFI har lavet en række undergrupper af socialt marginaliserede, der hver især har flere indikato-

rer i deres liv. Når disse undergrupper lægges sammen, svarer det til, at 5,7 procent af alle mænd og 2,7 procent af alle kvinder tilhører en marginaliseret undergruppe. Procentsatsen falder til henholdsvis 3,7 procent og 1,8 procent, hvis man kun tæller de seneste 5 års registrering med.

"Det viser, at social marginalisering er dynamiske processer. Nogle mennesker bliver marginaliserede, men kommer ud af det igen. Det er ikke nødvendigvis en social endestation for alle. Velfærdssystemets indsatser og fx fokus på recovery i behandlingssystemerne er vigtige elementer", siger Lars Benjaminsen.

For Morten Andersen er det opløftende, at rapporten sort på hvidt dokumenterer, at mange unge formår at løfte sig ud af marginaliseringen. Men han mangler at få klar besked om, hvad der er årsagen til, at de kommer ud af problemerne.

"Hvilke sociale indsatser virker? Vi taler meget om den helhedsorienterede indsats, men hvad er det helt præcist, man som praktiker skal gøre for at hjælpe de unge videre? Det er jeg fortsat nysgerrig på", siger han.

FRA FORBRUG/MISBRUG TIL KOMPLEKSE PROBLEMER

Rapporten afdækker både mønstre og udviklinger i risikoindikatorer over tid. Og her har Morten Andersen bidt sig fast i nogle helt konkrete tal, han kan bruge i praksis – fx når han taler med unge, der har et stort forbrug af fx hash og lidt stærkere ting, og som måske ikke selv mener, det er et problem. Her viser rapporten i tørre tal, at en række af disse unge senere i livet vil havne i registrene for hjemløshed, psykiske lidelser og/eller kriminalitet.

"Det er selvfølgelig ikke alle unge, der kan håndtere tal på den måde. Men nogle vil kunne, og dér er tallene rimeligt operationaliserbare i forhold til min praksis. At når du først havner i misbrugsproblematikker, så accelererer det. Så viser statistikkerne, at du risikerer at miste din bolig, og at du kan få andre problemer", siger Morten Andersen.

DET GEOGRAFISKE BILLEDE

Rapporten giver et billede af, hvor i Danmark der bor henholdsvis færre og flest udsatte. Billedet viser, at andelen af marginaliserede unge er lavere i byerne end i resten af landet. For Lars Benjaminsen er en af forklaringerne på dette, at en del af de ressourcestærke unge fra de mindre kommuner flytter ind til byerne, mens de marginaliserede unge typisk ikke flytter væk.

Det geografiske billede kom alligevel bag på Morten Andersen.

"Det er jeg ret overrasket over. Måske fordi jeg i mit arbejde møder mange unge med massive problemer", siger Morten Andersen.

Også Lotte Rahbek-Slott har i rapportens afsnit om geografi fået stof til eftertanke – meget stof endda. Først glædede hun sig over, at Faxe Kommune lå pænt ift. den generelle andel af udsatte, voksne mennesker. Så gibbede det lidt i hende, da hun så, at Faxe lå lidt mindre pænt ift. unge mænd. Og så gibbede det meget i hende, da hun opdagede, at Faxe var blandt de – godt nok mange – kommuner, der havde den største andel af udsatte unge kvinder.

"Jeg kunne godt tænke mig at komme et spadestik dybere og blive klogere på, hvorfor billedet ser sådan ud. Og jeg får da også lyst til at finde ud af, om vores tilbud helt matcher de behov, der er", siger Lotte Rahbek-Slott.

Fleksjobs og løntilskudsjobs i vækst

Antallet af virksomheder med ansatte i støttet beskæftigelse er steget voldsomt over de seneste 15 år. Samtidig har vi ændret opfattelse af, hvilke grupper der især har behov for, at virksomhederne udviser et socialt engagement.

AF JOURNALIST KIRSTEN HOLM-PETERSEN

I 1998 havde hver tiende virksomhed en ansat i støttet beskæftigelse. I 2013 var dette steget til, at hver fjerde virksomhed havde en medarbejder, der var ansat med offentlig støtte, fx fleksjob eller løntilskud.

Det viser en SFI-rapport om virksomheders sociale ansvar, der trækker tråde tilbage til 1998, hvor Folketinget vedtog Lov om Aktiv Socialpolitik. Ifølge Lisbeth Pedersen, som leder afdelingen for Beskæftigelse og Inklusion i SFI, er der ingen sikker viden om, hvad der driver stigningen i antallet af personer i støttet beskæftigelse. Men der er en række mulige årsager.

"Støttet beskæftigelse er blevet den måde, vi i den danske model med en relativt høj mindsteløn kan skabe jobs til personer, der har vanskeligt ved at honorere kravene på arbejdsmarkedet. Om stigningen skyldes, at der er kommet flere i målgruppen for ordningen, eller at ordningen blot er mere brugt af virksomhederne, har vi ikke undersøgt", siger Lisbeth Pedersen.

BEGREBET "UDSAT" ÆNDRER SIG

Tidligere sagde vi, at en virksomhed udøvede et socialt engagement, når den tog et hensyn til ældre, børnefamilier og mennesker med minoritetsbaggrund.

"I dag ser vi ikke ældre og børnefamilier som grupper, der er specielt udsatte på arbejdsmarkedet, og etniske minoritetsdanskere ansættes generelt på deres kompetencer", siger Lisbeth Pedersen.

Derfor er der i dag især fokus på mennesker i støttet beskæftigelse med en svag tilknytning til arbejdsmarkedet. I dette års SFI-rapport er der fokus på blandt andet mennesker med en fysisk funktionsned-

sættelse, en psykisk lidelse, et misbrugsproblem, langvarig arbejdsløshed eller dårlige danskundskaber.

HVAD ER SOCIALT ENGAGEMENT?

Det har ifølge Lisbeth Pedersen længe været diskuteret, hvad "socialt engagement" egentlig vil sige. Udviser man socialt engagement, når man ansætter en medarbejder, uden at det koster virksomheden noget? Eller er det først socialt engagement, når det koster ressourcer, tid og penge at inkludere en person i medarbejderskaren?

"I dag er der nok i højere grad en forståelse af, at virksomhederne godt kan have et socialt engagement, selvom det ikke koster dem ret mange penge at have det", siger Lisbeth Pedersen.

Denne holdning til begrebet er groet frem sideløbende med en erkendelse af, at alle – både borgere og samfund – har behov for, at virksomhederne fungerer.

ØKONOMISK STØTTE GØR EN FORSKEL

Ikke overraskende afspejles denne holdning også i de virksomheder, SFI har interviewet til denne rapport. Selvom halvdelen af dem mener, at socialt engagement er med til at få dem til at ansætte udsatte borgere, også selvom det koster dem penge, mener hele tre fjerdedele af dem, at økonomisk støtte fra det offentlige har gjort en forskel på deres mulighed for at have udsatte borgere ansat.

Dette afspejles også i, at virksomhederne i vid udstrækning ansætter udsatte borgere, der matcher den arbejdskraft, de i forvejen har ansat. Offentlige arbejdspladser med mange kvinder ansætter fx kvinder i støttet beskæftigelse. Hotel- og restaurationsbranchen ansætter mennesker uden erhvervskompetencegivende uddannelse. Landbruget ansætter flest mænd osv.

Endelig viser rapporten, at det er de små virksomheder, der i forhold til deres størrelse ansætter flest i støttet beskæftigelse.

Større tilfredshed med ressourceforløb i kommuner med særlige ressourceteams

Der er markante forskelle i, hvordan fire udvalgte kommuner organiserer arbejdet med de nye ressourceforløb for borgere under 40 år med betydelige problemer ud over ledighed. Og dermed også forskelle i tilfredsheden med forløbene blandt sagsbehandlerne, viser en ny SFI-rapport.

AF JOURNALIST KIRSTEN HOLM-PETERSEN

To af kommunerne har oprettet særlige ressourceteams, der fysisk er adskilt fra kommunens almindelige jobcenter, og hvor sagsbehandlerne udelukkende tager sig af borgere under 40 år med betydelige og komplekse problemer ud over ledighed. I disse kommuner, der heller ikke benytter sig af de sædvanlige muligheder for at bruge sanktioner over for denne særlige gruppe ledige, oplever sagsbehandlerne en større tilfredshed med den nye indsats end i de to kommuner, hvor arbejdet med ressourceforløbene er organiseret inden for rammerne af den almindelige beskæftigelsesindsats.

Det viser en ny rapport fra SFI, der har undersøgt fire kommuners erfaringer med ressourceforløbene, der blev indført i 2013 som et led i reformen af førtidspension og fleksjob. De fire kommuner havde – viste det sig undervejs i rapporten – meget forskellige måder at organisere arbejdet med forløbene på.

"Det er for tidligt at sige noget om, hvorvidt denne forskel vil betyde, at kommuner med særlige ressourceteams vil få flere af disse ledige i arbejde eller uddannelse i stedet for at tildele dem førtidspension. Men sagsbehandlerne har i hvert fald en klar opfattelse af, at de særlige ressourceteams giver gode muligheder for at arbejde mere i dybden med en gruppe borgere, som normalt ligger i skuffen," siger seniorforsker Helle Holt, der har været projektleder på rapporten.

De nye ressourceforløb adskiller sig fra tidligere indsatser over for ikke-arbejds-markedsparete borgere med betydelige problemer ved, at et tværfagligt rehabiliteringsteam skal indstille borgeren til et

ressourceforløb, at forløbet løber fra 1 til 5 år, at borgeren får en koordinerende sagsbehandler, og at der skal lægges vægt på borgerens motivation og empowerment.

NOGLE TROR PÅ DE NYE RESSOURCEFORLØB

SFI har interviewet 34 sagsbehandlere, ledere og borgere i fire kommuner. I alle fire kommuner oplevede både sagsbehandlere og borgere overvejende tilfredshed med hovedtakterne i de nye forløb. Borgerne fremhæver de koordinerende sagsbehandlere og de mentorer, som forløbene giver mulighed for at tildele, og siger, at de har fået bedre tid til sammen med sagsbehandleren at finde de rigtige indsatser. De siger dog også, at et tværfagligt rehabiliteringsmøde, hvor de sidder over for mange forskellige fagpersoner, kan være en meget stor mundfuld.

Sagsbehandlerne ser de nye forløb som en indsats med et stort potentiale og fremhæver især rehabiliteringsteammøderne som en gevinst for tværfaglig vurdering og sparring. Forskerne bag rapporten peger dog på, at der bag disse udtalelser ligger nogle forskelle, som de dog på baggrund af det spinkle talmateriale ikke kan sige er en landsdækkende tendens.

"Det nye for alle fire kommuner er, at der nu også er fokus på rehabiliteringen i den beskæftigelsesrettede indsats. Forskellen ligger i, hvordan indsatsen udfoldes. To kommuner siger, at de tror på de nye ressourceforløb og investerer i dem. Andre siger måske, at 'vi arbejder med de nye forløb, fordi vi skal, men vi gør ikke noget særligt ud af dem,'" siger Helle Holt.

EN OVERVÆGT AF KVINDER

SFI har via en såkaldt registeranalyse forsøgt at analysere forskellen på de borgere, der i dag tildeles et ressourceforløb, og de borgere, der får førtidspension. Ifølge Helle Holt er det svært at udlede nogle entydige forskelle på de to grupper. Bortset lige fra en enkelt.

"Det er bemærkelsesværdigt, at 63 procent af de, der får ressourceforløb, er kvinder. Vi ved ikke, hvad der er årsagen til denne forskel. Er det, at sagsbehandlerne synes, ressourceforløb er bedre egnede til kvinder? Eller vurderes mændenes forhold til at være så komplicerede, at et ressourceforløb ikke giver mening for sagsbehandlerne. Det vil være interessant at gå videre med," siger Helle Holt.

SFI-rapport 15:39. Line Mehlsen, Helle Holt, Henning Bjerregaard, Christian Thörnfeldt: Ressourceforløb. Koordinerende sagsbehandlers og borgeres erfaringer. Rapporten kan bestilles eller downloades via sfi.dk.

Et nyt og anderledes Social Forskning

Dette nummer af vores blad bliver det sidste af slagsen. Hidtil har SFI udgivet et trykt magasin med artikler fire gange om året. Konceptet har været at give involverede og engagerede fagfolk ny viden indenfor SFI's forskellige forskningsemner. Det har betydet, at de forskellige artikler har dækket meget bredt, og bladets indhold har været meget præget af, hvilke rapporter der netop er blevet udgivet.

I 2016 bliver Social Forskning til et andet blad. Vi vil arbejde med at lave temaudgivelser, så vi bliver bedre i stand til at ramme én bestemt målgruppe indenfor et felt. Det vil også give os bedre mulighed for at gå

mere i dybden med et emne og lave artikler, der ikke blot viser den allernyeste viden men også trækker på alt den viden, SFI har i forvejen om et særligt emne.

Det bliver mere ressourcekrævende at lave den slags blad, og derfor udkommer Social Forskning fremover kun 2 gange årligt. Ligesom vi heller ikke længere er i stand til at sende det gratis ud til alle vores trofaste læsere. Til gengæld kan man fortsat downloade bladet fra vores hjemmeside.

Vi glæder os til at møde jer i denne nye form.